

Een haan voor een bijbel

een zendingsverhaal uit Zuid-Amerika

Een haan voor een bijbel

door Kees Moerman

Kukelekuuu.... Kukelekúúúúú!

In het oerwoud heb je geen wekker nodig. Schel en doordringend laat de haan weten dat wat hem betreft de dag is aangebroken.

Fernando krijgt met moeite zijn ogen open. Hij geeuwt eens flink. “Rotbeest”, mompelt hij. Maar daar meent hij niets van. Gallo, de prachtige haan, is zijn lievelingsdier. Hij is er maar wat trots op. Hij springt van zijn matras en kijkt naar buiten. Het is nog pikkedonker, op een paar lichtblauwe strepen boven de bomen na. Onder en tussen de bomen is het nog zo goed als nacht. Maar dat zal niet lang meer duren. In de jungle duurt de ochtendschemering kort. Straks barst er een concert los waaraan alle oerwoudbewoners meedoen. Toeterende apen, krijsende papegaaien, en krekels die hen begeleiden met hun strijkorkestje.

Nee, stil is het nooit in de bossen rondom Alta Gracia, het dorpje waar Fernando woont. Hij trekt zijn shirt over zijn hoofd en schiet zijn felblauwe slippers aan. Eerst de kippen voeren, die zich kakelend bij de deur hebben verzameld. Gallo de haan gunt zich amper tijd om de graankorrels op te pikken. Op zijn hoge poten rent hij driftig heen en weer om zijn kippen bij elkaar te houden. De opkomende zon doet zijn kleurige verenpak glanzen. *Kukelekúúúúú!*

Fernando is een jongen van elf. Samen met zijn vader, moeder, broertjes en zusjes hoort hij bij een kleine Indianenstam diep in het Amazonewoud van Bolivia. De Cabineño Indianen wonen verspreid over zes dorpjes langs de rivier. Alta Gracia is een van deze dorpjes, aan het einde van een hobbelig junglepaadje. Je kunt er eigenlijk alleen te voet komen, of hooguit met een motor.

Maar deze dagen werken de mannen van het dorp hard om dat paadje geschikt te maken voor auto's. Waarom ze dat toch doen? Vorige week is een dominee uit een ander dorpje met zijn motor naar Alta Gracia gereden. Hij had goed nieuws! Er waren zendelingen naar hen op weg, en er was ook een dokter bij. Maar als de mensen in Alta Gracia wilden dat deze mensen ook naar hun dorp zouden komen, dan moest er eerst een weg voor hun auto's worden uitgehakt in het oerwoud! En dus zijn de mannen uit het dorp al dagenlang druk aan het werk.

“Ga je mee, Fernando, we kunnen jouw hulp wel gebruiken!” Fernando is nog druk met zijn haan en kippen, wanneer een paar mannen voorbij lopen. Die gaan al vroeg aan de slag om de weg door het oerwoud op tijd klaar te krijgen. Op hun schouders dragen ze spaden en bijlen voor het zware werk. Bomen, struiken en lianen moeten ze gaan kappen, en met zware kruiwagens vol zand en stenen sjouwen. Fernando laat het zich geen twee keer zeggen. In de halfdonkere hut vindt hij een oude, roestige zaag. Die zal zeker van pas komen, al zal hij er zeker geen oerwoudreuzen mee kunnen vellen. Snel haalt hij het groepje mannen in. Het voetpad door de jungle is al over honderden meters breder gemaakt. De omgehakte bomen liggen netjes opgestapeld langs de kant. Met zand en keien zijn de kuilen dicht gemaakt. Daar, om de bocht, glinstert het water van de rivier al. Daar staan ook de machtige castanha bomen. Sommige van deze bomen zijn wel vijftig meter hoog! En misschien wel vijfhonderd jaar oud... De stammen zijn zo dik, dat zeker zes mannen er hand-in-hand in een kring omheen kunnen staan. Fernando kijkt naar z'n roestige zaag. Daar is geen beginnen aan! Maar dat is ook helemaal niet de bedoeling. Deze bomen mogen nooit worden omgehakt. Hij kijkt eens omhoog. Daar, tientallen meters boven hem tussen de bladeren, hangt het geheim. Grote, groenbruine ballen van wel twee kilo zwaar, vol met

kostbare noten. “Pas maar op Fernando, dat je die niet op je kop krijgt”, roept een van de mannen. Ja, dat weet Fernando wel. Als de “*castanhas*” rijp zijn, gaan de mannen en vrouwen van het dorp er zoveel mogelijk verzamelen. Om zelf op te eten, maar vooral om ze te verkopen. De meeste noten gaan naar de grote stad, vanwaar ze weer naar het buitenland gaan. Naar Europa, ook naar Nederland. Misschien heb jij ze ook wel eens gegeten. De naam *castanha* doet je natuurlijk direct denken aan “kastanje”. Maar ze zijn heel anders dan onze kastanjes. Bij ons heten deze noten paranoten. Erg lekker! Maar het oogsten van deze noten is nog best een gevaarlijk karwei. Je zult maar zo’n bom van twee kilo op je hoofd krijgen! Er is wel eens iemand dodelijk door getroffen, weet Fernando. Eigenlijk moet je een helm dragen als je onder de bomen aan het werk bent. Maar nu snel aan het werk. Geen noten verzamelen, maar een weg maken. De rivier is nu al heel dicht genaderd. Daar, aan de overkant, gaat de weg verder. Daar zullen straks de zendelingen met hun auto’s aankomen. “Morgenmiddag, Fernando, dan komen ze!” IJverig zaagt en sjouwt Fernando verder. De weg moet klaar!

Uren van tevoren zitten Fernando en zijn vriendjes de volgende dag al klaar aan de oever van de rivier. De *Río Acaquiro*, zoals de rivier heet, is hier op z’n smalst. Een paar sterke mannen hebben het pontje al naar de overkant getrokken. Daarop moeten de zendelingen straks hun auto’s rijden. Spannend, want het past allemaal maar net! Eén verkeerde beweging, en de auto kan in het water belanden... Eindelijk... zouden ze daar zijn? Aan de overkant wordt de rust ineens verstoord. Vanuit de boomtoppen kiest een grote zwerm papegaaien het luchtruim. Wat een herrie! De blauw-gele vogels krijsen zo rauw en doordringend, dat er even niets anders lijkt te bestaan. Over de zandweg springt een troep zwarte apen snel de bossen in. En dan ziet Fernando een gele stofwolk, waaruit twee auto’s tevoorschijn komen. Een witte Jeep en een groene Landrover. De zendelingen! Zodra de auto’s stilstaan bij de oever, stappen de zendelingen uit. Drie mannen en drie vrouwen zijn het. Twee van de mannen kruipen weer achter het stuur. Ze starten de auto’s weer en rijden heel langzaam het houten pontje op. Een beetje naar links... een beetje naar

rechts... Het bootje schommelt vervaarlijk, maar het gaat allemaal gelukkig goed. Alle anderen stappen nu ook aan boord, en de sterke mannen trekken aan de touwen. Langzaam maar zeker komen ze aan bij de oever waar Fernando en zijn vriendjes met spanning uitkijken. Ondertussen zijn er meer mensen uit het dorp komen kijken. De vrouwen staan met hun telefoons te filmen. Want dit is bijzonder: de eerste keer dat er auto's naar hun dorp komen!

"Mogen we meerijden, señor?", roept Fernando naar de chauffeur van de achterste auto. Die heeft een laadbak, en de man gebaart dat ze achterop mogen springen. Fernando is best een beetje trots: de weg waarover ze rijden heeft hij zelf helpen maken!

Na een hobbelige tien minuten worden de auto's op het veld midden in het dorpje geparkeerd. Fernando en zijn kameraden springen uit de bak en helpen de mannen en vrouwen mee met het uitladen van alle spullen. Tenten, dozen met medicijnen en boeken, en allerlei doktersspullen. Er zit zelfs een uitklapbare tandartsstoel bij. Vanaf morgen kunnen alle dorpsbewoners met ziektes en kwaaltjes naar het schooltje komen, waar twee zusters "spreekuur" zullen houden. Dat zal wel een heel lang uur worden!

"Maar straks gaan we eerst uit de Bijbel vertellen", zegt een van de zusters tegen Fernando.

"Zeg dat maar tegen al je vriendjes en ook tegen alle mensen in het dorp. Iedereen mag komen!" Fernando gaat er direct op uit. Hij roept tegen iedereen die hij tegenkomt:

"Allemaal naar het veld, de zendelingen gaan vertellen!" Snel gaat hij nog even langs zijn huis, want de kippen moeten nog worden gevoerd. Een van de mannen uit de auto's staat erbij te kijken. "Wat een mooie haan, is die van jou?" "Sí, señor," ja meneer, zegt Fernando verlegen. "Zeg maar *hermano* tegen mij", zegt de zending. *Hermano Felipe* – broeder Felipe. En dan vertelt Felipe over zijn eigen dieren. Kippen, honden en paarden heeft hij thuis op zijn *hacienda*. Dat is de boerderij waar hij samen met zijn vrouw woont, een van de zendelingen die met hem meegereisd zijn. Fernando merkt wel dat zijn nieuwe vriend een echte dierenliefhebber is, net als hij zelf. En dieren zijn er genoeg te zien in en rond het dorp! Kippen en honden natuurlijk, maar ook zeboes (een soort witte koeien), slangen, allerlei prachtige vogels, en in de rivier zwemmen kaaimannen. Daar kun je dus beter maar niet gaan zwemmen... Sommige kinderen in het dorp lopen de hele tijd met een mooie, felgroene parkiet op hun arm, en eentje draagt er een echt jong aapje op zijn schouder. Iemand uit het dorp heeft zelfs wel eens een jaguar in het bos gezien, maar die is heel zeldzaam.

"Kom, Fernando, naar de Bijbelvertelling!" Samen lopen ze naar het veld, waar bijna alle kinderen, mannen en vrouwen van het dorp al klaar zitten. Fernando ziet dat zijn moeder ook is gekomen. Iedereen is benieuwd naar wat er komen gaat. Wat zullen de zendelingen vertellen?

"*Bienvenidos todos!*", "Welkom, allemaal! Mijn naam is Gabriela. Noem mij maar *hermana Gabriela*" – zuster Gabriela. "Dat is mijn vrouw", fluistert Felipe in Fernando's oor. *Hermano Felipe* en *hermana Gabriela* dus. "We hebben een lange reis achter de rug," gaat de *hermana* verder, "fijn dat jullie een weg hebben gemaakt, zodat we met onze auto's in jullie dorp kunnen komen. Morgen mag iedereen naar de tent komen om zich te laten onderzoeken. Als je ziek bent, kun je medicijnen krijgen. Als je kiespijn hebt, dan mag je naar de tandarts. Moeders mogen met hun baby's komen. Die zullen we dan wegen, en kijken of ze goed groeien. Maar vandaag gaan we jullie eerst uit de bijbel vertellen."

De bijbel, daar hebben de meeste mensen in het dorp wel van gehoord. Er is ook een klein kerkje in het dorp, waar Fernando met zijn moeder elke zondag naar toe gaan. Maar de meeste mensen gaan maar een paar keer per jaar naar de kerk. Op kerstdag bijvoorbeeld, en

met Pasen. Het kerkje is al heel oud. Binnen staat een kleurig, houten beeld van Maria. “*Nuestra Señora de la Altagracia*” staat er boven, in verkleurde gouden letters. “Onze Vrouwe van Hoge Genade”, betekent dat. Nu kun je zien waar de naam van Fernando’s dorp vandaan komt: Alta Gracia! Hoge Genade - best een mooie naam, toch?

Dat vindt hermana Gabriela ook. Ze vertelt verder: “Maria was de moeder van Jezus. Daarom heet ze ook wel de vrouw van hoge, of van veel, genade. Maar alle mensen hebben veel genade nodig. Ook wij! Het is bijna Pasen. Jullie weten wel wat dat betekent? Ik wil jullie graag meer vertellen over de zoon van Maria, de Heere Jezus. Want aan Hem denken wij bij Pasen. Hij is opgestaan uit de dood.” En dan vertelt Gabriela over de Heere Jezus en over zijn discipelen. Hoe Jezus gevangen werd genomen, en door de Romeinse soldaten werd gekruisigd. Ze vertelt ook over Petrus, die stoere discipel en vriend van Jezus. Nooit zou hij Jezus verraden, zei hij. “Pas maar op,” zei Jezus toen, “nog voordat er een haan twee keer kraait, zul jij mij drie keer verraden!” “Daar geloofde Petrus helemaal niets van”, vertelt de hermana verder. “Maar toen Jezus gevangen werd genomen, was hij helemaal niet zo stoer meer. Er was een dienstmeisje dat hem herkende. Ze zei tegen Petrus: ‘jij bent er ook een van die Jezus uit Nazareth, toch?’ Weten jullie wat Petrus toen zei tegen dat meisje?” Fernando weet het echt niet. Hij heeft dit verhaal nog nooit gehoord. Maar hij luistert met spanning hoe het afloopt. “Ik weet niet waar je het over hebt,” zei Petrus, “ik ken die man helemaal niet.”

Kukelekúúúúú! Alle mensen schieten in de lach. Fernando en hermano Felipe kijken elkaar aan: dat geluid komt uit het dorp! Dat moet wel Gallo zijn, de haan van Fernando... Het beest kraait de hele dag door, maar nu past het precies in het verhaal van de hermana. Ook zij moet erom lachen. “Juist! En toen moest Petrus aan de woorden van de Heere Jezus denken: als de haan kraait, dan heb jij mij verraden.” Ze vertelt het verhaal verder, over hoe Jezus aan het kruis moest sterven, en hoe Hij weer opstond uit de dood. En hoe mensen die in Hem geloven het beste medicijn krijgen dat er is: hoge genade, Alta Gracia!

Het is ondertussen bijna donker geworden, en de mensen lopen terug naar hun huisjes. Als ze later met Pasen naar het kerkje zullen gaan, zullen ze vast nog eens terugdenken aan het ernstige, maar ook vrolijke verhaal van hermana Gabriela. Daarvoor heeft de haan van Fernando gezorgd!

De volgende morgen is het al vroeg een hele drukte op het open veld. Voor de witte tent staat al een rijtje moeders met hun baby te wachten. En in het schooltje staat de tandartsstoel al klaar voor de eerste patiënten met kiespijn. Ook hermano Felipe helpt mee. Hij schrijft de namen van de mensen in een schrift, en schrijft erbij welke medicijnen ze krijgen. “*Hola, amigo,*” ha vriend, roept hij zodra hij Fernando ziet. Op dat moment komt er een oude man naar binnen strompelen. Hij zwaait met zijn stok, en stoot onverstaanbare klanken uit. Hij is erg mager, en zijn huid is gerimpeld. Net een castanha, denkt Fernando... Hij kent hem wel, hij is er een beetje bang voor. De oude man doet nog een paar stappen. Zijn waterige ogen draaien tot alleen nog het wit te zien is. “*Pachamama*”, roept hij nog, nu luid en duidelijk. Dan valt hij met een smak op de vloer van de tent. Felipe stapt vlug naar hem toe. “Wie is deze man, Fernando, ken jij hem?” Fernando knikt. “Sí, het is de Shaman.” De Shaman is de toverdokter van het dorp. “Ik denk dat hij weer heilige thee heeft gedronken, daar gaan de mensen altijd zo gek van doen...” Felipe begrijpt het. “*Ayahuasca*”, mompelt hij, en schudt zijn hoofd. “Arme man! Help je mee, dan leggen we hem even buiten in de schaduw.”

Lang geleden, toen de castanhabomen nog maar stammetjes hadden zo dik als je duim, zijn er ook zendelingen naar deze plek in de jungle gekomen. Het waren missionarissen, zendelingen van de Rooms-Katholieke kerk in Spanje. De indianen hoorden van hen nieuwe verhalen over wie de wereld had gemaakt. Ze leerden over God, Jezus, en vooral over Maria, “de moeder van God.” De missionarissen bouwden kerkjes, met daarin kruisbeelden en altijd ook een beeld van Maria. Dáár moesten de mensen voortaan bidden. Maar veel indianen bleven ook nog geloven in hun eigen goden: de zon, de maan, een slang of een poema. De belangrijkste godin was Pachamama – precies, de naam die de dronken man riep voordat hij op de grond viel. Pachamama betekent “Moeder Aarde”. De indianen geloofden dat je met deze godin kon praten door een brouwseltje van planten uit het oerwoud te drinken. Het recept van deze drank, *Ayahuasca*, was een geheim van de toverdokters, de Shamans. Dat geloof hebben de missionarissen nooit kunnen uitroeien. De indianen gingen gehoorzaam naar de kerk om te bidden bij het beeld van Maria, “de moeder van God”, maar bleven ook in “Moeder Aarde” geloven. En op den duur geloofden ze dat Maria en Pachamama dezelfde godin waren. Ook nu geloven veel mensen in het dorp nog op deze manier. De Shaman komt vaak in het kerkje, om er een offer te brengen aan Maria. Maar ook aan Pachamama. Fernando is de Shaman stiekem een keer gevolgd toen die naar de rivier liep. Vanachter de dikke stam van een castanhaboom zag hij dat de Shaman een soort mandje in het water liet glijden. Op een bedje van bladeren lagen castanhas en ander voedsel. De Shaman blies erop, spreidde zijn handen erover uit, en toen dreef het mandje als een bootje met de stroom mee. Een offer voor Pachamama!

Felipe is terug in de tent gegaan. Hij heeft Fernando gevraagd om nog even bij de Shaman te blijven, zolang die nog bewusteloos in de schaduw ligt. Fernando moet terugdenken aan het verhaal van hermana Gabriela, gisteren op het veld. Over Jezus, de zoon van Maria. Hij heeft begrepen dat het belangrijk is om in Hem te geloven, en niet voor Maria te knielen. Zou de Shaman misschien daarom zo boos zijn geworden?

Fernando zou wel meer verhalen willen horen over Jezus. Hermana Gabriela zei dat het allemaal in de bijbel staat. Maar de mensen in het dorp hebben meestal geen bijbel in huis. Daarom hebben de zendelingen bijbels meegenomen naar het dorp. Wie wil, kan voor weinig geld een bijbel van hen kopen.

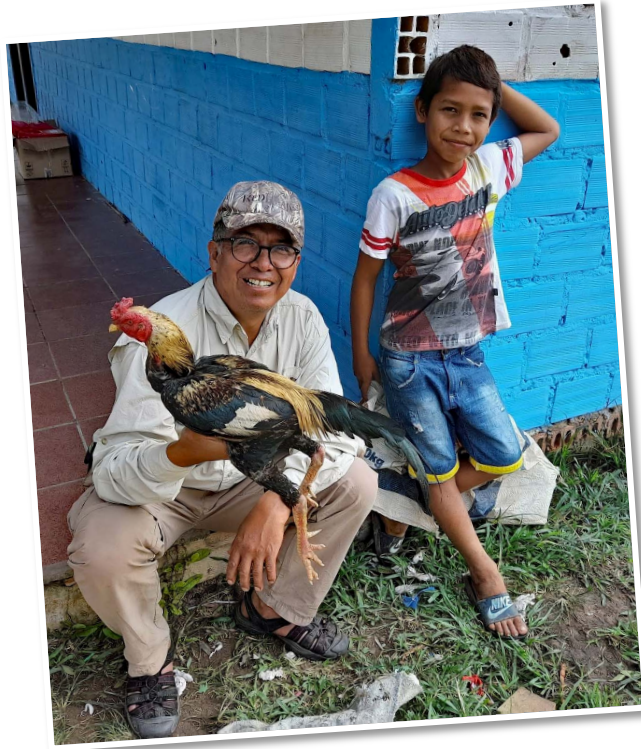

De hele dag worden de mensen door de zendelingen geholpen. Soms krijgen ze medicijnen, en moeders krijgen wat extra eten voor hun baby. En kijk eens wie daar in de tandartsstoel zit! Het is de Shaman, die weer wakker is geworden uit zijn dromen. En ja, dan voel je nog beter dat je rotte kies zeer doet...

Naast de tent van de dokter staat nu ook een kraampje met bijbels. Fernando loopt erheen. Hij ziet dat zijn moeder ook tussen de vrouwen staat die een kijkje komen nemen. Veel geld hebben de mensen niet, en daarom zijn de bijbels ook niet duur. Er liggen ook heel mooie bijbeltjes, met een leren omslag en een rits. Fernando ziet hoe zijn moeder met haar vinger over de gouden letters strijkt: *Santa Biblia*. Ze bladert er even in maar legt het boek weer terug op de stapel. Veel te duur natuurlijk. Wat zou Fernando graag een bijbeltje kopen voor zijn moeder. Hij kijkt naar het prijsje: 100 Bs, staat er. Dat betekent Bolivianos, het geld van Bolivia. Honderd bolivianos is bijna 15 euro. Dat is veel geld voor een jongen uit de jungle!

Fernando loopt terug naar huis. Hij bedenkt dat hij zijn kippen nog moet voeren! Gallo loopt al ongeduldig rond. En dan krijgt Fernando een geweldig idee. Felipe vindt zijn haan toch zo mooi? Als hij nou eens... Hij rent al naar de tent waar Felipe aan het werk is. "Felipe! Wil je mijn haan kopen?" Felipe kijkt verwonderd op. "Jouw mooie haan, waarom zou je die verkopen?" "Ik heb geld nodig, voor een bijbeltje voor mijn moeder!" Felipe vindt het eigenlijk wel een heel mooi idee. En de haan zou goed bij de andere dieren van zijn hacienda passen. "Hoeveel moet de haan kosten?", vraagt hij. "Honderd bolivianos", zegt Fernando. Felipe krabt eens achter zijn oren. Best veel voor een haan... Maar hij wil Fernando graag helpen bij zijn mooie plan. Hij geeft Fernando een hand. "Verkocht!" Even later staat Fernando bij de boekenkraam. "Mag ik deze bijbel kopen, hermana?" "Ja, maar die is duur hoor. Heb jij wel zoveel geld?" Fernando knikt, haalt de bolivianos uit zijn broekzak en legt ze voor de zuster op tafel. "Ik heb mijn haan verkocht aan hermano Felipe!" De hermana moet eens lachen, en doet een mooi papiertje om het bijbeltje. Fernando rent ermee naar huis. Wat zal zijn moeder verrast zijn!

De volgende morgen vroeg zijn de zendelingen alles aan het inpakken. De tent is afgebroken en wordt in de Landrover geladen. Fernando heeft zijn haan in een houten krat gestopt, met een handje graan voor onderweg. Felipe zet het krat in de bak van de auto. Straks rijden de zendelingen naar een volgend dorp. Eerst moeten ze weer de rivier oversteken. Fernando en zijn vrienden rennen al vooruit. Het pontje ligt al klaar om de auto's naar de overkant te varen. Voorzichtig rijden de auto's aan boord. Fernando zwaait naar Felipe, die achter het stuur van de Jeep zit. Maar dan bedenkt Felipe zich. Het duurt nog zeker een week voordat hij weer terug is bij zijn hacienda. Zou de haan dat wel overleven? Hij stapt uit de auto en loopt naar de Landrover. Hij pakt het krat met de haan. Gallo is al een beetje versuft geraakt. "Hier, Fernando, Gallo is weer voor jou! Ik kan hem toch niet helemaal meenemen naar huis." Felipe geeft de verbaasde Fernando een klap op zijn schouder. "Adiós, en denk maar aan het verhaal van Petrus, als Gallo weer kraait!" Fernando weet niet goed wat hij moet zeggen. "Gracias, gracias, hermano!" Hij pakt het krat met Gallo en rent zonder om te kijken naar huis. Wat een geluk! Zijn moeder heeft een mooie bijbel, en hij heeft nog steeds zijn haan! *Kukelekúúúúú!*

Opdracht

Heb je het verhaal gelezen? Dan kun je vast al een beetje Spaans! Die taal spreken ze in Bolivia, het land van Fernando. Zoek in het verhaal naar de Spaanse woorden voor:

zuster		ja	
broeder		toverdokter	
paranoot		vriend	
bijbel		boerderij	
naam van godin		Hallo!	
rivier		Welkom!	
haan		Tot ziens!	
hoog		genade	
meneer		toverdrank	
vrouw		indianenstam	

Dit verhaal wordt je aangeboden door stichting Philippus.

www.stichtingphilippus.org

© 2023 Kees Moerman